

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези VIII Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(14-15 жовтня 2022 р.)**

1 том

ОДЕСА 2022

Ольга ГОРБАТЮК

*Одеська національна музична академія імені А.В. Неждженової
Україна, м. Одеса*

Науковий керівник Л. Чернецька

*заслужена артистка України, доцент
Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
Україна, м. Одеса*

ЕВОЛЮЦІЯ ФЕНОМЕНУ СПІВУ В БАНДУРНІЙ ВИКОНАВСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Бандурне виконавське мистецтво має давню славу історію. Найдавнішою в бандурній виконавській традиції є сольна виконавська модель, що бере свій початок ще з часів кобзарства.

Кобзар-бандурист – український народний співець, в минулому – мандрівний сліпий музикант з поводитирем, який виконував думи, народні пісні та інші твори, часто власного створення, супроводжуючи свій спів грою на бандурі. Сліпі бандуристи, що жили й працювали в сільському середовищі, в минулому називалися кобзарями. В наш час бандуристи – професійні та самодіяльні артисти. Досить багато згадок про бандуристів та їхнє мистецтво втрачено. Та ми маємо створений віками образ сліпого бандуриста, кобзаря який співає думи, народні пісні, про тяжку долю українського народу, злидні та нужденність, мужність та нескореність, створений віковими традиціями. За своє правдиве мистецтво цих музикантів переслідувала влада, нерідко вони потрапляли під репресії, але не скорялися, складали нові думи, удосконалювали мистецтво гри.

Дослідники виконавських бандурних традицій та кобзарської творчості (В. Дутчак, Л. Дуда, К. Черемський, Л. Чернецька) виділяють їх усталені характерні риси, а саме:

- чоловічий характер співу та гри;
- діатонічний інструментарій (кобза, бандура);
- усна форма побутування та передачі досвіду;
- чітка жанрова ієрархія репертуару, домінуючими в якій були епічні вокально-інструментальні жанри (думи, історичні пісні, духовні псалми та канти);
- мандрівний характер виконавства;
- співтворчість музично-творчого процесу – перебування і творення виконавця-кобзаря у колі слухачів (на майдані, біля церкви, на ярмарку, на вечорницях);

- професійний статус кобзарів (цехові об'єднання – братства, лебійська мова, фаховий заробіток);

- християнська доктрина моральних і культурних цінностей [2, с.6].

Головною відмінністю кобзарської пісні був її кантиленний характер, притаманний українському народному співу.

Бандурне вокально-виконавське мистецтва залишалось унікальним українським культурним явищем протягом століть. Бандуристи співці мали сильний голос, що заворожував слухача, правдиво розповідали про життя, та подвиги українського народу. Своім голосом, струнами та думкою народні кобзарі зачаровували та заворожували слухачів. Не маючи спеціальних шкіл для навчання сліпі кобзарі передавали своє мистецтво з покоління в покоління, несли та популяризували народну пісню на теренах тогочасної УНР. Саме з цих причин більшовицьким режимом було вирішено зібрати всіх кобзарів та лірників на з'їзд та розстріляти, а кобзи й ліри понищити. Під приводом участі у з'їзді народних співців народів с_р, кобзарів було ешеленом вивезено до околиць станції Козача Лопань і розстріляно, а інструменти знищено [3]. Цю жахливу історичну подію було екранізовано режисером сценаристом Олесем Саніним та закарбовано у історико-драматичній стрічці «Повадир». В той період було вбито від 200 до 1234 українських кобзарів [3]. Але знищити українське кобзарське мистецтво москалям виявилось не під силу.

Доречним вважаємо згадати імена славних бандуристів-співаків, що розвинули бандурне ремесло до всесвітньовідомого бандурного мистецтва:

- Остап Вересай (1803 – 1890) – кобзар, виконавець народних дум, історичних, побутових, жартівливих та сатиричних пісень.

- Гнат Хоткевич (1878 – 1938) – бандурист-соліст, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, художній керівник Полтавської капели бандуристів.

- Андрій Гайдено (1836* ? – 1896) – чернігівський бандурист-вокаліст .

- Володимир Андрійович Кабачок (народився 15 липня 1892, Петрівці – помер 15 червня 1958, Київ) – видатний український бандурист, співак, диригент та педагог. Володимир Кабачок вважається родоначальником нового етапу розвитку бандурного мистецтва та вокалу.

- Сергій Васильович Баштан (21 січня 1927, с. Великий Хутір, Черкаської обл. — 10 січня 2017, м. Київ) – учень В. Кабачка, український бандурист, педагог, композитор. С.Баштан працював у Київській Музичній Національній Академії ім. П.І. Чайковського, працював над удосконаленням звучання бандури, надав йому більш професійного рівня, не оминаючи вокал. Під супровід бандури виконуються вже не тільки народні пісні та пісні

українських композиторів, а й арії, романси зарубіжних, зокрема італійських авторів. З цього часу бандурний вокал постійно вдосконалювався і набув більш академічного звучання [1].

Незважаючи на постійні гоніння, на теренах України, з тих артистів, які залишились живими і не емігрували, у 1946 році була створена Державна капела бандуристів Української РСР у під керівництвом Олександра Мінківського. О. Мінківський був незмінним керівником колективу з 1946 по 1974 рік, йому вдається створити колектив високої хорової культури. У цей період групі майстрів капели з виготовлення бандур на чолі з Іваном Склярем, побачила світ уніфікована оркестрова бандура «Чернігівка» київського типу, з валиком-перестроювачем тональностей, що дало змогу окрім усталеного репертуару, українських народних дум, історичних та народних пісень, виконувати твори з модуляціями – переходами в іншу тональність, відкрило можливості для виконання творів світової класики. До співпраці з капелою залучають видатних співаків: Івана Козловського, Бориса Гмирю, Діану Пертиненко, Андрія Кікота, Петра Білинника та багато інших. Капела гастролює країнами світу: Болгарія, Польща, Румунія, Чехословаччина, Японія [1].

Оркестровий склад капели поповнюється бандурами різних типів: бандура бас, бандура-контрабас, бандура альт, бандура прима, кобза. У 1951 році капелі було присвоєно почесне звання «заслуженої». У 1962-му році при капелі створюється студія по підготовці акторських кадрів, яку очолює Микола Гвоздь.

У 1974 – 1977 роках капелу очолював Григорій Куляба – талановитий диригент. Він тримав високий професійний рівень колективу, однак припустився ідеологічних помилок, занадто заграючи з тодішнім режимом брежнєвського застою і зробивши репертуар капели наполовину російськомовним, про що свідчить зміст платівки, випущеної в ті роки.

Згодом у 1977 році капелу очолив видатний бандурист Микола Гвоздь (роки керівництва 1977 – 2010). В житті колективу це була ціла епоха високої хорової культури. Микола Гвоздь, як бандурист-віртуоз, сприяв поповненню капели висококваліфікованими кадрами бандуристів, які б віртуозно володіли інструментом. У складі капели було створено оркестрову групу «Козаки» (тривалий її очолював – понад 20 років народний артист України Д. Попічук), де вводились українські інструменти: цимбали, контрабас, сопілки, баян, ударні інструменти. Було продовжено працю з видатними співаками – Дмитром Гнатюком, Миколою Огреничем, Анатолієм Солов'яненком, Марією Стеф'юк та багатьма іншими. Плідною була співпраця з видатним композитом Георгієм Майбородою, який зробив понад 100 обробок народних пісень для капели.

Сьогодні у складі капели яскраві виконавці, які філігранно поєднують вокал та інструментальний супровід бандури, колектив із гордістю носить звання

– Національна заслужена капела бандуристів України імені Георгія Майбороди. До їхнього репертуару входять: народні, класичні, сучасні пісні з використанням всіх можливих видів вокалу.

У 2018 році в Україні на державному рівні була відзначена пам'ятна дата – 100 років з часу створення Кобзарського Хору (нині – Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди). У 1918 році в Києві відбувся Міжнародний форум бандуристів, присвячений ювілею першого професійного кобзарського хору.

Під впливом політичних, економічних, міжкультурних процесів розвивались традиції сольного бандурного виконавства, поступово набували інших домінуючих рис. Серед характерних рис дослідники виділяють:

- переважно жіноче вокально-інструментальне виконавство;
- відродження чоловічого вокально-інструментального виконавства концертного типу;
- удосконалений, ароматизований інструментарій;
- розширення жанрово-стильового спектру композиторської творчості для бандури;
- синтезування бандурного мистецтва з здобутками академічного та естрадного співу [2, с 7-9].

Сьогодні сольна виконавська бандурна традиція набуває нових рис. Свій внесок у розвиток бандурного мистецтва зробила сучасна бандуристка Марина Круть. Віртуозне володіння інструментом, сучасне відчуття музичної мови дозволяють бандуристці виконувати естрадні, джазові пісні у супроводі бандури. У 2017 році Круть брала участь у восьмому сезоні талант-шоу «Х-Фактор», де вона виконала пісню «Hallelujah». У репертуарі артистки пісня Тіни Кароль «Ноченька», пісня гурту «Океан Ельзи» «Така, як ти».

У 2018 році М.Круть випустила дебютний альбом «Arche», а в 2019 році мініальбом «Albino». 5 лютого 2020 року Марина презентувала пісню «99», з якою боролась за право представляти Україну на міжнародному пісенному конкурсі «Євробачення-2020».

Таким чином, в останні десятиріччя в бандурному мистецтві спостерігається універсалізм бандуристів, виражене тенденція загальної професіоналізації бандурного мистецтва, а також формування яскравих рис індивідуального виконавства (традиційного, класичного, естрадно-популярного, джазового, авангардного).

Література

1. Бандурист URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%91%>

2. Дутчак В.Г. Основні тенденції в сучасному бандурному виконавстві України та української діаспори. URL: https://rshu.edu.ua/images/nauka/zb_narodn_instrum_2018.pdf
3. Розстріляна бандура. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/statti/rozstrilyane-ukrajinske-kobzarstvo/rozstrilyana-bandura/>

Yuliya DUKOVA

Master's student

State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ukraine

Scientific supervisor L. Stepanova

candidate of pedagogical sciences

State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ukraine.

TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF "ACTING SKILLS OF A DANCER"

Abstract. *The paper presents theoretical aspects of artistry as a necessary quality of a dancer. The concept of "acting skills of a dancer" is singled out. The qualities of a acting skills are substantiated. The importance of developing acting skills of a dancer is emphasized. The specifics of the development of creativity in applicants for primary art education are determined. Improvisation as a technology of acting skills of a dancer.*

Key words: *acting skills, dancer-actors, dramatic performance, choreographic actor.*

Nowadays, there is a lot of talk about the need to educate not just dancers, but dancer-actors, who will be able to perfectly perform not only technical moments, but also will perfectly master their feelings, will be able to convey them in dance. Therefore, today's question is how to achieve this, what methods and techniques to use to achieve this goal?

Very often, the dancer simply conveys the choreographer's idea to the audience. We can say that he acts as a mediator between them, without thinking about the structure of the work, about the content. But simply learning dance moves is not dance art. In order to perfectly convey the idea of the dance to the audience, the dancer must understand the meaning and significance of each movement, speak with body language, and fill the image with artistic and emotional expressiveness.